

Indhold

PAPYRUS 35. årgang nr. 1 2015

- 4 Monumenter og stenbrud:
Gebel el-Silsilas arkæologi**
Maria Nilsson og John Ward

- 16 Brikker til et puslespil:
en thebansk grav
i Bankes-samlingen
i Kingston Lacy**

Lise Manniche

- 30 "Mennesket" bag
mennesket:
Det oldægyptiske
ka-begreb**

Rune Nyord

- 38 Osiris er opstanden!**

Lise Manniche

- 40 Boganmeldelser**

- 42 Akhnaton i Antwerpen**

Paul John Frandsen

- 47 Siden Sidst**

Louise Alkjær

OM FORFATTERNE

Louise Alkjær, cand. mag.

*Paul John Frandsen, mag. art.,
lektor emeritus ved TORS, Kø-
benhavns Universitet*

*Lise Manniche, mag. art, PhD,
tidligere ekstern lektor ved TORS,
Københavns Universitet*

*Rune Nyord, dr.phil., Carlsberg-
stipendiat ved McDonald Institute
for Archaeological Research
og Fellow på Christ's College,
Cambridge*

*Maria Nilsson, post-doc ved
Lunds Universitet og leder af
Gebel el-Silsila Epigraphic Survey
med John Ward som assisterende
leder og fotograf*

ENGLISH ABSTRACTS

Monuments and Quarryscape: The archaeology of Gebel el-Silsila

Maria Nilsson and John Ward

An outline of work carried out at Gebel el-Silsila by a Swedish mission from the University of Lund from 2012-2015. It includes new discoveries such as rock stelae with unusual motifs, epipalaeolithic and other rock carvings and epigraphy, quarry marks and any evidence of quarrying techniques; a complete mapping of the entire area on the east and west banks; as well as a new

date suggested for the shrine of Horemheb.

Pieces of a puzzle: A Theban tomb in the Bankes Collection at Kingston Lacy

Lise Manniche

Through the writings and drawings of early travellers, four fragments of wall-paintings at Kingston Lacy, brought to the England in 1821, have been established to come from one 18th dynasty tomb in the Theban necropolis. Although the owner's name is no longer extant certain details in the descriptions of the

intact tomb when first discovered may give a clue to his identity.

The 'Man' behind the Man: The ancient Egyptian concept of the ka

Rune Nyord

The ka has been subject to many different interpretations over the years. By re-examining a variety of textual evidence the author attempts to define the all important role of the ka as the potential essence of a human being and, at the same time, as a manifestation of man's personal make-up, i.e. as being an independent as well

as an integrated part of him. The ka is thus a decisive factor in the ongoing process of creation which determines the behaviour of a person every day of his life.

Osiris is arisen!

Lise Manniche

A re-evaluation of the role of shabti-figures.

Akhnaten at Antwerp

Paul John Frandsen

An account of a recent performance of Philip Glass' Akhnaten at Opera Vlaanderen.

PAPYRUS udgives af
Dansk Ægyptologisk Selskab
c/o Carsten Niebuhr Afdelingen
TORS

Københavns Universitet Amager
Karen Blixensvej 4, bygning 10
2300 København S

Hjemmeside

www.daes.dk

DÆS e-mail

mail@daes.dk

Papyrus e-mail

lise@mannique.org

Bestyrelse

Pia Adamsen (sekretær)
Louise Alkjær
Tine Bagh (formand)
Diana H. Barfod (kasserer)
Bo Dahl Hermansen
Paul John Frandsen
Mette Gregersen (næstformand)
Ole Herslund
Mette Holst
Lise Manniche (Papyrusredaktør)
Elin Rand Nielsen (webmaster)
Else Steenberg

PAPYRUSredaktion

Lise Manniche (ansv.)
Bo Dahl Hermansen
Elin Rand Nielsen
Anne Zeeberg

Grafisk medarbejder

Merete Allen Jensen

Tryk

P.E. Offset, Varde

Papyrus udgives med støtte fra
Kulturministeriets Tidsskrift-
støtteudvalg.
Eftertryk kun tilladt med skriftlig
tilladelse fra redaktion og forfat-
tere.

ISSN 0903-4714

Omslagsbillede

Detalje af klippestele fra Gebel
el-Silsila øst. Foto The Gebel el-
Silsila Epigraphic Survey.

Redaktionelt

Mange turister har mulighed for at beskue Gebel el-Silsila, når de sejler på krydstogtsruten mellem Luxor og Aswan, men det er de færreste, der kommer i land her, hvor klipperne på øst- og vestbredden når helt ned til Nilen og gør den ganske smal. På vestbredden åbner der sig huller i klippen, der faktisk er helligdomme med både tekster og billeder i, og på østbredden ser man et skår, der står som en høj port ind til selve det område, hvor der i mere end 1000 år blev brudt sandsten til de store templer i bl. a. Theben, Edfu, Kom Ombo og Philæ. Uden for turistens synsfelt sidder på en nordvæg på østsiden den stele, der fortæller om hvordan Akhnaton i begyndelsen af sin regering fik brudt de titusinder af små *talatat*-blokke, der skulle anvendes til hurtigt rejsning af templer for hans nye solskivegud.

Stenbruddet strækker sig over intet mindre end 5 km langs floden, og dette store område er en ekspedition fra Lunds Universitet gået i gang med at kortlægge. Maria Nilsson er leder af ekspeditionen, og hun præsenterer her nogle af de resultater, der foreløbig er opnået. Mange forskere er involveret i arbejdet, da materialet er uendeligt varieret fra forhistoriske helleristninger til dynastiske stenbrudsmærker, graffiti fra Mellemste Rige til romertiden, talrige steler og alt, hvad der involverer spor af stenbrydningsteknik. Nye hjælpemidler har endda gjort det muligt at genoverveje dateringen af den oprindelige ophavsm/k til det, vi kender som Horemhebs speos.

Redaktøren fortæller om en thebansk privatgrav, som hun ganske vist har behandlet tidligere, men som er kendt af de færreste. Ud fra fire fragmenter af vægmalerier på godset Kingston Lacy i det sydlige England kan man rekonstruere en hel grav, hvis man vel og mærke nærlæser beskrivelser af den, spredt i beretninger fra de tidlige rejssende i Ægypten (dvs. inden 1821), der rent faktisk var inde i graven, inden den blev berøvet sin udsmykning og senere forsvandt under sandet. Hun giver også et bud på, hvem den gamle ægypter var, der skulle ligge i den.

Rune Nyord har givet sig i kast med et begreb, som de fleste kender navnet på men har vanskeligt ved at definere mere præcist: en *ka*. Her får vi de forklaringer, der er blevet givet i tidens løb, men der fokuseres især på det problem, at denne *ka* på samme tid er et med og adskilt fra sit menneske. Ægypterne har sikkert ikke set det som noget ud over det sædvanlige – der var jo mange tilsyneladende inkompatible begreber at tage stilling til den gang! Artiklen giver os andre nogle redskaber til at prøve at følge med.

Et håndgribeligt redskab til at gøre en forskel i den store sammenhæng var ægypternes *shabti*-figurer, som i et kortere bidrag får en uddybende fortolkning, oprindelig foreslået af Christiane Desroches Noblecourt for en snes år siden, men ikke almindelig kendt. Endelig har Paul John Frandsen være til opera i Belgien, hvor han oplevede en ny fortolkning af Phillip Glass' fortolkning af Akhnatons fortolkning af sin egen rolle i sit solskiveunivers.

LM